

IV ПАНЕЛЬНА ДИСКУСІЯ «ВІЙНА РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ЕКОНОМІЧНИЙ ФРОНТ»

Війна, яку розв'язала РФ проти України, — випробування та виклик для всіх ділянок життя нашої держави. Одним із найвідчутніших випробувань вона стала для економіки. Масштаб втрат і руйнувань вражає, вони співрозмірні зі шкодою від Другої світової. Енергетичний сектор і промисловість, сільське господарство, соціальна сфера зазнали втрат, що суттєво вплинули на їх подальше функціонування. У зв'язку з цим є необхідність проведення академічних досліджень, які почали б узагальнювати напрацювання фахівців у вивченні втрат та впливу війни на економіку України.

30 червня 2023 р. відділ воєнно-історичних досліджень та сектор новітньої історії й політики Інституту історії України НАН України провели в онлайн-форматі панельну дискусію, присвячену проблемам впливу війни на економіку України. Захід викликав інтерес у широкого кола фахівців, у тому числі представників академічної науки, професорсько-викладацького складу вишів, працівників музеїв, військовиків, дослідників воєнної історії. Зазначимо, що попередні панельні дискусії (19—20 травня, 2 грудня 2022, 28 лютого 2023 рр.) присвячувалися спробам рефлексії подій, які призвели до відкритого вторгнення РФ в Україну.

З вітальним словом до учасників панельної дискусії звернувся директор Інституту історії України НАН України академік НАНУ *Валерій Смолий*, котрий наголосив, що війна РФ має загарбницький характер і спрямована передусім на підрив економічного та військового потенціалу України. Удари російських

Цитування: Коляструк О. IV панельна дискусія «Війна Росії проти України: економічний фронт». *Український історичний журнал*. 2024. № 3 (576). С. 244—247. <https://doi.org/10.15407/uhj2024.03.244>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

військ по промислових підприємствах мали на меті максимальні збитки для нашої економіки. Крім руйнації промислового виробництва, війна завдає неправної шкоди довкіллю. Страждає малий бізнес. За оцінкою Європейської бізнес-асоціації, на квітень 2022 р. лише третина приватних підприємств України продовжували працювати у звичному режимі, решта ж змушені були обмежити географію діяльності, закрити офіси, скоротити торгівельні точки. Втрат зазнала енергетична галузь. Відчутним ударом для економіки стало блокування експорту зерна морем тощо.

Впливу війни на економіку тимчасово окупованих територій, зокрема Кримського півострова, присвячувалася доповідь «Мілітаризація економіки Криму після анексії (2014—2023 рр.)» мол. наук. співроб. ІУ НАН України *Тараса Шульги* (сектор новітньої історії та політики). Аналізувалось, яким чином окупаційна влада формувала економічну кон'юнктуру. Йшлося про збільшення замовлень для військової сфери на захоплених підприємствах, про значне зростання держзамовлення. Доповідач акцентував увагу на мілітаризації економіки Криму як спробі зробити її залежною від держави-агресорки.

Чи не однією з найвідчутніших для українського суспільства стала спроба ворога знищити енергетичну незалежність України. Завідувач відділу військово-історичних досліджень ІУ НАН України д-р іст. наук, проф. *Олександр Лисенко* свій виступ «Російська стратегія енергетичного паралічу України: задум, способи реалізації, результати» присвятив намаганням РФ паралізувати економіку нашої країни, завдавши удару по критично важливих елементах енергетичної інфраструктури. Доповідач наголосив на реакції суспільства на цю спробу, яка виявилася прямо протилежною очікуванням ворога. Окремо варто відзначити тезу про необхідність структурної перебудови енергетичної сфери України, пошук альтернативних джерел енергії.

Доповідь «Війна і сільська економіка: виробничі трансформації та матеріальні втрати» виголосив завідувач сектору новітньої історії й політики ІУ НАН України д-р іст. наук, проф. *Сергій Падалка*. Історично склалося, що для нашої країни сільське господарство було одним із провідних напрямів розвитку економіки. Війна не лише завдала величезних матеріальних втрат цій галузі (зруйновані виробництва, заміновані площі), вона змусила шукати нові способи для експортної діяльності аграрної сфери, по-новому налагоджувати логістику, адаптуватися до незнаних досі викликів.

У своїй доповіді «Основні напрями діяльності Державної спеціальної служби транспорту під час російсько-української війни» начальник військово-наукового відділу ДССТ МО України *Анатолій Поліщук* розкрив специфіку роботи відомства в нових умовах, показав важливість його у відновленні й забезпеченні функціонуванні критичної інфраструктури.

Одна з найбільших проблем полягає в оцінюванні воєнних збитків. Канд. юрид. наук, ст. офіцер відділу історії воєнної економіки України Центру досліджень воєнної історії ЗС України *Сергій Сівков* у доповіді «Методології та проблематика оцінки збитків, завданих унаслідок широкомасштабного вторг-

нення Росії в Україну», розкрив питання формування методологічних засад у цій роботі.

Окрім прямих економічних втрат, війна спричинила появу нових соціальних груп, таких, як внутрішньо переміщені особи, ветерани та ін. Проблемам навантаження на соціальну сферу України, впливу вимушених переселенців на ринки праці, житла, розвиток бізнесу присвячувався виступ канд. іст. наук, наукового співробітника ІУ НАН України *Олександра Коляструка* (сектор новітньої історії й політики).

Директор Миколаївського військово-історичного музею канд. іст. наук, доц. *Віктор Погромський* свою доповідь «Гуманітарно-допомоговий аспект як чинник економічної резистентності України під час російської агресії» присвятив питанням допомоги з боку іноземних держав. Провівши вдалі паралелі з історичним минулим, коли міжнародні організації робили посильний внесок у збереження життя населення, зокрема під час голоду 1921—1923 рр., доповідач розповів про те, яким чином впливає допомога від іноземних партнерів на забезпечення вітальних потреб українських міст.

Докторка іст. наук, професорка кафедри міжнародних відносин та суспільних наук Національного університету біоресурсів і природокористування України *Олена Любовець* у своєму виступі «Підтримка України європейськими країнами в умовах війни з РФ» зробила огляд проблем, з якими зіштовхнулися в європейських державах вимушені переселенці з України. Авторка представила кількісно-якісний портрет українського біженця, охарактеризувала міграційний вплив на економіку та суспільства країн, які допомагають Україні у війні.

У доповіді «Співробітництво між Україною та спеціалізованими установами ООН в аграрній сфері в умовах російської агресії» д-р іст. наук, канд. юрид. наук, проф. кафедри міжнародних відносин та суспільних наук НУБіП України *Василь Стрілець* розкрив, як на цю співпрацю вплинуло відкрите вторгнення, адже наша країна як одна з провідних експортерок сільськогосподарської продукції у світі тепер сама опинилася у скрутному становищі і змушена була користуватися економічною допомогою. Втім навіть за таких умов Україна значною мірою сприяла підтримці гуманітарних операцій ООН у рамках Чорноморської зернової ініціативи.

У виступі канд. іст. наук, ст. наук. співроб. ІУ НАН України *Володимира Молчанова* (відділ історії України ХІХ — початку ХХ ст.) «Економічні фактори воєнних поразок Російської імперії: на прикладі Кримської кампанії ХІХ ст. і війни Росії проти України ХХІ ст.» було вказано на спільні риси провалів росіян у цих збройних катаклізмах, які призвели до колосальних матеріальних та людських жертв. Головними причинами, серед іншого, названо ініціативу Росії у здійсненні збройної агресії (що, відповідно, спонукало уряди і громадськість іноземних держав усіяко допомагати жертвам), технічну, технологічну відсталість, значну роль корупції і «казнокрадства» не лише в російській армії, а й у виробництві озброєнь, транспортному забезпеченні, під час ухвалення стратегічних рішень, засилля пропаганди та ін.

Учасники панельної дискусії у своїх доповідях актуалізували важливі питання, присвячені економічним аспектам війни РФ проти України. Висловлені тези спонукають до продовження дискусії. Вивчення проблематики впливу воєнних подій на економіку нашої країни вкрай важливе для сьогодення, оскільки дозволяє систематизувати та узагальнити матеріал, який у майбутньому може бути використаний у практичній площині при розробці заходів, спрямованих на відновлення економічного потенціалу України і визначення стратегій його розвитку.

Надійшла / Received 27.03.2024

Олександр КОЛЯСТРУК

Інститут історії України НАН України (Київ, Україна)

Oleksandr KOLLASTRUK

Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine (Kyiv, Ukraine)